

До спеціалізованої вченої ради 2406
у Київському національному університеті
технологій та дизайну

РЕЦЕНЗІЯ

*к.ю.н., професора, професора кафедри приватного та публічного права
Київського національного університету технологій та дизайну*

Олійника Анатолія Юхимовича

*на дисертаційну роботу Ковалю Олександра Анатолійовича
«Адміністративно-правове забезпечення реформи адвокатури України»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»*

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження зумовлюється самою специфікою та невідворотністю адвокатської діяльності в Україні. Адвокатура є унікальним правовим інститутом. Це обумовлено її публічно-приватною природою та необхідністю забезпечення якісних стандартів надання професійної правничої допомоги в процесі реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Сучасний стан розвитку адвокатури України характеризується необхідністю створення ефективної моделі цього самоврядного інституту правової системи. Внесення змін до Конституції України щодо правосуддя та запровадження «монополії» адвокатів на представництво в судах, оновлення процесуальних кодексів, прийняття Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» зумовили процес реформування адвокатури України.

В цих умовах важливим аспектом побудови дієвої системи адвокатури є формування належного адміністративно-правового забезпечення її реформи. Науково-теоретичним підґрунтям проведеного здобувачем Коваль О.А. дослідження стали праці учених у галузі теорії держави і права,



конституційного права, адміністративного права та діяльності щодо реформування адвокатури України. В цих умовах важливим аспектом побудови дієвої системи адвокатури є формування належного адміністративно-правового забезпечення її реформи.

Отже, наукову цінність існуючих досліджень та належне досягнення учених у теоретичних та практичних питаннях організації і діяльності адвокатури свідчить про потребу адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України. Відсутність комплексного дослідження адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України визначає актуальність обраної Ковалем О.А. теми дослідження та її важливе наукове та практичне значення.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами.
Дослідження узгоджується із Стратегією розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженою Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, Стратегією розвитку Національної асоціації адвокатів України на 2021–2025 роки, затвердженою Рішенням Ради адвокатів України від 2 липня 2021 року № 38. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Плану науково-дослідних робіт Київського національного університету технологій та дизайну за темою «Правове забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів правових відносин у сфері публічного адміністрування» (номер державної реєстрації 0122U201691).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Аналіз змісту дисертаційної роботи і наукових публікацій Ковалю О.А. дозволяє зробити висновок, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, відповідають спеціальності 081 «Право». Вони зроблені автором самостійно, на основі аналізу значної кількості нормативних та доктринальних джерел та практики їх застосування. Чітке визначення мети та завдань дослідження, вибір методологічної бази та її застосування, зокрема,

через логічну побудову роботи, дали можливість Ковалю О.А. сформулювати низку положень і висновків, які відзначаються оригінальністю та безперечною науковою новизною.

Достовірність отриманих результатів дослідження підтверджується вірно обраним комплексом методів і підходів. Ковалем О.А. використані філософські та загально-наукові методи, такі діалектичний метод, методи аналізу та синтезу, систематизації, формально-юридичний та структурно-функціональний, узагальнення, порівняння, спостереження, моделювання, прогнозування тощо. Так, за допомогою діалектичного методу з'ясовано поняття, сутність та сучасний стан адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України (підрозділ 2.1). Формально-юридичний та структурно-функціональний методи застосовано під час встановлення суб'єктів адміністративно-правового забезпечення здійснення реформи адвокатури України та особливостей взаємодії органів публічної влади та адвокатури як важливої гарантії адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України (підрозділи 2.2, 2.3) та ін.

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків і рекомендацій підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях, науковими публікаціями, актами впровадження. Вищезазначене дає підстави стверджувати, що дисертація характеризується високим рівнем обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Структура і зміст дисертації та її відповідність встановленим вимогам.

Дисертація Ковалю О.А. є цілісною, завершеною науковою працею. Її рукопис містить повний комплекс відповідних вимогам та структурних елементів: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг дисертації становить 202 сторінки. Основний текст викладено на 175 сторінках. Список використаних джерел

містить 225 найменувань, розміщених на 24 сторінках. Додатки містяться на 3 сторінках.

Анотація дисертації у повній мірі та обсязі відображає її структуру, розкриває отримані наукові результати та висновки, структуру та упорядковану логіку проведеного дослідження. Вступ до дисертації містить усі структурні елементи, у тому числі інформацію щодо практичної апробації результатів дослідження, а також особистий внесок Ковалю О.А. у наукових працях. Висновки, зроблені автором за результатами дослідження, є змістовними та розкривають результати виконання поставлених завдань дослідження. Загалом можна стверджувати, що представлена дисертаційна робота є завершеною та оригінальною, містить цінні наукові положення теоретичного та прикладного значення.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є одним із перших в Україні монографічних досліджень адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури. В результаті проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення та висновки.

Вперше було аргументовано, що відносини, пов'язані з функціонуванням адвокатури, регулюються сукупністю правових норм різної галузевої належності, а саме конституційного, адміністративного, кримінального, цивільного, господарського, процесуального та міжнародного права.

Здійснено ретроспективний аналіз поетапного реформування адвокатури на території України та визначено етапи модернізації цього самоврядного інституту правової системи.

Запропоновано авторські визначення таких категорій як: а) адміністративно-правове забезпечення реформи адвокатури; б) зміст адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури; в) мета адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури; г) об'єкт адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури; г) суб'єкт адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури; д) засоби

здійснення адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури;
є) взаємодія органів публічної влади та адвокатури.

Надано авторську класифікацію суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України, до яких віднесено: органи державної влади, державні установи, органи місцевого самоврядування, органи адвокатського самоврядування, громадські організації, міжнародні організації.

Диференційовано напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України на: інституційний, компетентнісний, змістовний, матеріальний.

Було удосконалено: а) визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення діяльності адвокатури України» як регламентовану нормами адміністративного права діяльність уповноважених державою суб'єктів, яка спрямована на створення умов та надання гарантій для належного функціонування адвокатури; б) розуміння напрямів взаємодії органів публічної влади та адвокатури, до яких віднесено: участь у обговоренні проектів законів у сфері адвокатури та адвокатської діяльності та захисту прав, свобод і законних інтересів людини; співпраця у сфері захисту прав, свобод і законних інтересів людини в залежності від компетенції конкретного органу публічної влади; участь у попередженні порушення прав, свобод і законних інтересів людини; участь у формуванні органів публічної влади тощо.

Набули подальшого розвитку: а) твердження про правову природу адвокатури як самоврядний інститут правової системи, який об'єднує адвокатів у межах організаційних форм адвокатської діяльності й адвокатського самоврядування для забезпечення якісних стандартів надання професійної правничої допомоги; б) наукові позиції щодо особливого впливу адміністративно-правових норм на правове забезпечення організації та діяльності адвокатури; в) наукові положення про значимість принципу незалежності адвокатури України; г) наукові підходи, що органи адвокатського самоврядування є суб'єктами адміністративних правовідносин; ґ) пропозиції щодо законодавчого встановлення за органами адвокатського

самоврядування таких функцій: участь у законотворчому процесі; управління системою безоплатної правничої допомоги; акредитація освітніх програм закладів вищої освіти, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за спеціальністю «081 Право».

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що сформульовані в дисертаційній роботі висновки, рекомендації і пропозиції можуть бути використані у: а) *науково-дослідній діяльності* – як підґрунтя для проведення подальших наукових досліджень адміністративно-правового забезпечення організації і діяльності адвокатури України; б) *правотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного законодавства, спрямованого на врегулювання суспільних відносин, які виникають під час організації і діяльності адвокатури України; в) *правозастосовній діяльності* – для чіткого розуміння адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України; г) *освітньому процесі* – під час розробки та викладанні навчальних дисциплін «Адвокатура України» та «Адміністративне право»; г) *виховному процесі* серед студентів університету та населення.

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

За результатами дослідження опубліковано 9 наукових праць, з них: 4 публікацій у фахових виданнях України, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації та 5 публікацій в яких засвідчується апробація матеріалів дисертації.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Відсутність порушення академічної доброчесності. За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушень академічної доброчесності. Дисертант дотримувався академічної

добросовісності та норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Відмічаючи високий рівень дисертаційного дослідження слід зосередити увагу на наступні зауваження та дискусійні положення.

1. Відповідно до вимог змісту дисертаційного дослідження у розділі першому необхідно було б дослідити методологію та методи. З цією метою варто було б підрозділ 1.2 сформулювати так: «Генезис та методологія реформування адвокатури України» де і розглянути методологію і методи даного дослідження.

2. Зміст назви розділу 2. «Інституціоналізація адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України», на нашу думку, вужчий ніж зміст проведеного дослідження, так як крім поняття, сутності та сучасного стану адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України, що характеризує лише її нормативно-правове регулювання, включає в себе дослідження суб'єктів адміністративно-правового забезпечення здійснення реформи адвокатури України та взаємодію органів публічної влади і адвокатури як елементів адміністративно-правового регулювання правовідносин щодо реформування адвокатури України. На нашу думку, розділ слід було б назвати: «Адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України».

3. Розділ 3 «Концептуальні засади адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України» вужчий ніж зміст названого розділу. Досліджено лише організаційно-правові засади діяльності та реформування адвокатури в зарубіжних країнах. Організаційно-правові засади діяльності адвокатури України в розділі не досліджено. Напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України у назві розділу взагалі не враховано. На нашу думку, розділ слід

було б назвати: «Засади і напрями адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України: національний та зарубіжний досвід».

Загальні висновки та оцінка дисертації. Дисертаційна робота на Ковалю Олександра Анатолійовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення реформи адвокатури України» є самостійною та завершеною науковою монографічною працею, має ціннісну наукову новизну та практичне значення.

Дисертаційне дослідження виконано за спеціальністю 081 «Право». За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а її автор Коваль Олександр Анатолійович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»).

Рецензент:

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри приватного та публічного права
Київського національного університету технологій
та дизайну*

Анатолій ОЛІЙНИК


